

ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ

Κατά την γνώμην μου τά Ελευσίνια μυστήρια εμελέτων την ανθρωπίνην ψυχήν και πρό παντός ηρεύνων τήν πέραν τού ανθρωπίνου βίου τύχην αυτής.

Τά μυστήρια ταύτα ήσαν προαγωγικά και έβαινον εκ τής σπουδής τών φαινομένων τής Φύσεως προς τήν σπουδήν των φαινομένων τής ανθρωπινής ψυχής και των ενεργειών της πέραν τής ανθρωπινής υποστάσεως.

Κατά μίαν τών εκδοχών τής μύησεως, η Θεά Δημήτηρ ήτο η προσωποποίησης τής μητρός Γής η δέ κόρη της η τών σπερμάτων αυτής.

Τό τοιούτον οσονδήποτε και άν έχει άπλήν τήν εμφάνισιν είναι σπουδαιότατον, εάν ληφθεί υπ' όψιν ότι τα πάντα έν τή Φύσει τελούνται κατ' αναλογίαν και εάν επομένως εκληφθεί η ανωτέρω ερμηνεία εις αναλογίαν τών νόμων τής Φύσεως εις τας περαιτέρω τού Φυσικού κόσμου αναλογίας και ενεργείας αυτών, είναι μιά βάση από τής οποίας εξορμωμένη η σκέψις δύναται προχωρούσα να λύσει σπουδαιότατα προβλήματα τής ανθρωπινής φύσεως, αφού τα πάντα έν τή λειτουργία των εξαρτώνται εκ τών αυτών νόμων τής ουσίας τών κόσμων. Η τελετή τής μύησεως εγίνετο μετά προηγούμενον εξαγνισμόν άμα τή παρόδω τής φθινοπωρινής Ισημερίας. Ο χρόνος προς παραδοχήν τών μυστηρίων μάς αποκαλύπτει πολλά τής δοξασίας τών αρχαίων μυστών περί τής σημασίας τήν οποίαν έχουν αί Ισημερίαί και αί Τροπαί τού Ηλίου.

Ποίας έχει άραγε αναλογίας προς τας τεσσάρας εποχάς τού έτους αυτές το ανθρώπινον πνεύμα έν τή ανόδω του προς τούς Φωτεινούς κόσμους ; Τά φαινόμενα αυτά απετέλουν την σπουδήν τού είσελθόντος μύστου εις τον οποίον απεκαλύπτετο, ως έγώ πιστεύω, ότι η μήτηρ Γή αναπαρίσταται δια τής ψυχής του και ότι το έργον αυτής είναι νά δεχθεί εις τούς κόλπους της τα σπέρματα τών ιδεών τών μυστηρίων, τα γονιμοποιήσει και τά εκδηλώσει, ως ηράττει τούτο η μήτηρ Γή η δεχόμενη εις τούς κόλπους αυτής τα σπέρματα τών καρπών.

Τά σπέρματα τών ιδεών πρέπει νά εκδηλώσει ο μύστης και νά ωθήσει τήν βλάστησιν ταύτην εις μεταμόρφωσιν αυτής, ώστε να εμφανισθούν τά χρώματα και τα μύρα τα όποία θά ερμηνεύουν τήν άρμονίαν τών συναισθημάτων του προς τας ιδέας του, οφειλών νά δημιουργήσει έν τέλει τούς καρπούς τών ιδεών, όταν θα περιβληθεί μέ τον ιερόν τίτλον τού τελείου μύστου.

Εκείθεν τών σημείων τούτων, τά Ελευσίνια Μυστήρια αναφέροντο εἰς τά Θεϊότερα ἐκεῖνα τά ὁποῖα ὁ ἀνθρώπινος νους ἔχει νὰ ἐρευνήσῃ. Ἀνελύετο ἡ ἐσωτερικὴ ἔννοια τοῦ Δράματος. Κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ Δράματος ἡ Περσεφόνη εἶναι θυγάτηρ τῆς ἐν Ὀλύμπῳ διαμενούσης Θεᾶς Δήμητρος καὶ τοῦ Θεοῦ Διός. Το τοιοῦτον πόσα δὲν μᾶς ἀποκαλύπτει !

Ὁ Θεὸς Ζεὺς εἶναι ὁ πατὴρ θεῶν καὶ ἀνθρώπων καὶ κυρίως τοῦ θείου Πυρός τοῦ ὁποῖου αἱ ἐνέργειαι διοργάνωσαν ὄχι μόνον τὸ ἀνθρώπινον ὄν, ἀλλὰ καὶ τὰς πέραν αὐτοῦ ζώσας πνευματικὸς υπάρξεις.

Διὰ τοὺς ἀγνοοῦντας δύναται ἡ Περσεφόνη νὰ περιορίζεται εἰς τὴν ἔννοιαν τῶν καρπῶν τῆς Γῆς. Οἱ εὐνοοῦντες ὅμως τὴν Ἑλληνικὴν παράδοσιν προχωροῦν εἰς τὴν σύλληψιν τῆς πραγματικῆς ἀληθείας τὴν ὁποῖαν διὰ τῆς μύσεως ἀπεκάλυπτον οἱ Μύσται τῆς Ελευσίνας.

Κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν παράδοσιν, οἱ Θεοὶ εἶναι προῖόν ἐξελίξεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Τοῦτο μᾶς ἀγεί εἰς τὴν ἔννοιαν ὅτι οὗτοι δὲν εἶναι τὰ σύμβολα τῶν μεγάλων εἰκόνων τῆς Φύσεως, ἀλλὰ οἱ κύριοι τῶν νόμων καὶ δυνάμεων αὐτῆς καὶ πρό παντός τῆς πνευματικῆς φύσεως.

Τὸ τοιοῦτον διαπιστοῦται ἐκ τοῦ ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος με τὴν περιορισμένην ἐκ τῆς ὀργανικῆς τοῦ φύσεως διάνοιαν, καθίσταται κύριος καὶ ρυθμιστὴς φυσικῶν δυνάμεων καὶ ἐπομένως κυρίαρχος αὐτῶν.

Ἡ Περσεφόνη ὡς κόρη τοῦ Θεοῦ Διός καὶ τῆς Θεᾶς Δήμητρος, δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ ἀναφέρεται εἰς ζώσαν πνευματικὴν ὑπαρξιν, ἐξελιχθεῖσαν ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου κόσμου εἰς τοὺς Θεῖους τοιοῦτους κόσμους καὶ περιβληθεῖσαν μὲ τὰς δυνάμεις τοῦ Διός, δι' ὃ κόρη αὐτοῦ ἐγένετο.

Μένουσα ἡ Περσεφόνη πλησίον τῆς μητρὸς τῆς διεποικίλλεν δι' ἑλεφαντίνης βελόνης εἰς τὸν πέπλον τῆς τὴν ἱστορίαν τῶν κόσμων καὶ τῶν Θεῶν.

Διὰ τῶν ἐννοιῶν τούτων τοῦ δράματος παρίσταται ὡς κατέχουσα πάσαν γνῶσιν. Εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην εὐρισκομένη ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Ἔρωτος λέγουσα τά ἐξῆς.

« Ἐπὶ τοῦ κυανοῦ καὶ πολυπτύχου πέπλου μου διαποικίλλω τὰς ἀναρίθμητους μορφὰς τῶν ὄντων καὶ παντός πράγματος. Ἀποπεράτωσα τὴν ἱστορίαν τῶν Θεῶν. Διεποικίλλα τὸ τρομερὸν ἑκατοντακέφαλον καὶ χιλίσχειρον χάος. Ἐκ τούτου προήλθον τὰ ὄντα. Ἀλλὰ τίς ὁ παραγγέλων ταῦτα ; Ὁ Πατὴρ τῶν Θεῶν μού τό εἶπε. Τα παρήγαγε ὁ Ἔρως ».

Καὶ ἀλλαχού. « Ὁ Ἔρως παρεδρεύει ἐπὶ πτερωτοῦ οχήματος κατὰ τοὺς ἐξελιγμούς τῶν ἀθανάτων εἰς τὴν μίξιν τῶν πρωτίστων οὐσιῶν. Αὐτὸς ἀγεί τοὺς θαρραλέους ἀνδρας, τοὺς ἥρωας, ἐκ τοῦ βυθοῦ τοῦ Χάους εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ αἰθέρος, γινώσκει τὰ πάντα, διέρχεται ὡς τὸ ἀρχικόν Πύρ δι' ὅλων τῶν κόσμων, κρατεῖ τὰς κλείδας τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς ».

Ἡ ἐκ μέρους τῆς Θεῖας κόρης διατύπωσις τῶν τόσων θαυμάσιων ἐννοιῶν περὶ Ἔρωτος, προάγει κάθε εὐκρινὴ μύστην εἰς νέας ἀντιλήψεις καὶ γεννᾷ σκέψεις προωρισμένας

διὰ θριάμβους. Ἀποκαλύπτει, ὅτι ἡ Σοφία εἶναι ἐκδήλωσις τῶν μυστηρίων, διότι εἰς τὰ μυστήρια ὁ ἀνθρώπος γυμνάζεται καὶ γίνεται ἐλεύθερος νὰ ἐρευνᾷ καὶ τὴν Φύσιν καὶ τὰ προῖόντα αὐτῆς ἐλευθέρως.

Τὸ πρόσωπον τοῦ Ἔρωτος διεδήλου ἡ Θεῖα κόρη ὅτι τὸ ἡγνόμενόν. Τοῦτο ἦτο πολὺ φυσικόν, διότι ὁ Ἔρως δὲν εἶναι πρόσωπον, ἀλλὰ νόμος διέπων τὰς σχέσεις τῶν ὄντων πρὸς τοὺς ἄλλους νόμους τῆς Φύσεως. Εἶναι ἡ φυσικὴ τῆς οὐσίας τῶν κόσμων δυναμὶς εἰς τὴν ὑπαρξιν τῆς ὁποίας οφείλουν πάντα τὰ ὀργανικὰ ὄντα τὸ εἶναι τῶν.

Εν τῇ ἐξελίξει τοῦ δράματος ἀφίνετο νά νοηθεῖ ὅτι ἡ Κόρη παρασύρεται ὑπό τοῦ Ἔρωτος ἀποπλανωμένη καί ἐρχεται ὡς ἐκ τούτου εἰς μίξιν πρὸς τὰς οὐσίας τοῦ Ἄδου ἐκ τῆς ὁποίας μίξεως γίνεται σύζυγος τοῦ Ἄιδωνέως. Τό μέρος αὐτό εἶναι τό σπουδαιότερον καί τό δυνάμενον μέ τήν κατανόησιν αὐτοῦ νά δώσει πρὸς τόν μύστην τήν ἀρχήν τῆς λύσεως τοῦ μεγάλου προβλήματος τῆς ἀνά τούς κόσμους τύχης τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ἡ θεία Κόρη ἐμίγει μέ τὰς οὐσίας τοῦ Ἄδου. Ἀλλά τί εἶναι Ἄδης ; Πάσα οὐσία τῶν κόσμων ἢ ὁποία δέν ἐξεδήλωσε ἐξ ἑαυτῆς Φῶς καί δέν ἐγένε ὡς ἐκ τούτου αὐτόφωτος, εἶναι Ἄδης. Πάσα ψυχὴ ἢ ὁποία δέν φέρει (διότι δέν ἐξεδηλώθη ἐξ ἑαυτῆς) Φῶς, δέν δύναται παρά νά ἔλθει ἐκεῖ, μετὰ τόν θάνατον τοῦ φυσικοῦ της οργανισμοῦ, ὅπου ὑπάρχει ἡ ἀναλογία αὐτῆς.

Μὴ ἔχουσα ἐξ ἑαυτῆς Φῶς εἰς Ἄδην θά ἔλθει. Δύο εἶναι αἱ χώραι εἰς τὰς ὁποίας οἰκοῦν αἱ ψυχαί. Ὁ Ὀλυμπος καί ὁ Ἄδης. Αἱ χώραι τοῦ Φωτός καί αἱ χώραι τοῦ σκότους. Ἡ Περσεφόνη εὐρισκομένη εἰς τήν χώραν τοῦ Φωτός διαδηλοῖ τὴν αὐτόφωτον ψυχὴν. Ὡς αὐτόφωτος ψυχὴ, ὡς ἀγνή Παρθένος ἔχει ὡς μνηστήρα τόν Διόνυσον. Διὰ νά ὑπάρξει ὡς αὐτόφωτος ψυχὴ ἐγένετο τοιαύτη, ὡς τοιαύτη δέ ἔμαθε ἐκ τοῦ πατρὸς της Διὸς τό ἔργον τοῦ Ἔρωτος. Ἡ τοιαύτη γνώσις τῆς υπέμνησε τό ἔργον τό ὅποιον ἔχει νά πληρώσει πρὸς τὴν ἀδελφὴν της ψυχὴν τὴν εὐρισκομένην ἐν τῷ σκότει. Ὁ Ἔρως τὴν ὠδήγησε εἰς τὴν πλήρωσιν τοῦ καθήκοντος. Το καθήκον τῆς ὑπηγόρευσε τὴν κάθοδόν της εἰς τόν Ἄδην. Ἡ Περσεφόνη δέν ἔπεσε, ἀλλὰ κατήλθε ἐκουσίως ἔχουσα ὑπ' ὄψιν της, ὅτι ἡ ἐκ νέου ἀνοδος της ἐξασφαλίζεται διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ ἰδίου νόμου τοῦ Ἔρωτος.

Ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ἡ ψυχὴ τῆς Φύσεως υπήρξε πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου καί ὅτι κατεῖχε πλήρη τὴν γνώσιν, δύναται νά διασκεδάσει μόνον ἀδυναμίας. Ἡ ἐρμηνεία, ὅτι ἡ Περσεφόνη εἶναι ἡ προυπάρξασα τελεία ψυχὴ καί ὅτι ἔπεσε πρὸς τόν Ἄδην συνεπεία τῶν πρὸς τόν Ἔρωτα τάσεων αὐτῆς, εἶναι ἐρμηνεία ἐξαχθείσα ἀπὸ βέβηλον σκέψιν, ἀπὸ μὴ μεμυημένους εἰς τὰς ἀληθείας τῆς Φύσεως ἀνθρώπους.

Πάντες οἱ γράψαντες περὶ Ἐλευσινίων, καθ' ὑπόθεσιν πάντοτε δισχυρίσθησαν ὅτι ἡ Περσεφόνη εἶναι τό σύμβολον τῆς ἐκπεσοῦσης ἐκ τοῦ Φωτός εἰς τό σκότος ψυχῆς καί ἡ ἐν τῷ Ἄδῃ παραμονὴ της ὁ ἐξιλασμὸς αὐτῆς.

Τὰ πάντα βαίνουν ἐκ τοῦ ἀτελοῦς εἰς τό τέλειον, ἐκ τοῦ χάους πρὸς τὴν τάξιν, ἐκ τοῦ σκότους πρὸς τό Φῶς, ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς.

Ἡ Περσεφόνη δέν ἔπαθε πτώσιν. Ἡ Περσεφόνη εἶναι ἡ φωτεινὴ ψυχὴ ἢ ὁποία κατήλθε πρὸς πλήρωσιν τοῦ νόμου τῆς ἀλληλεγγύης, πρὸς πλήρωσιν τῶν υποχρεώσεων τὰς ὁποίας ἔχει ἡ φωτεινὴ ψυχὴ πρὸς τὰς ἐν τῷ σκότει εὐρισκόμενος τοιαύτας, πρὸς τοὺς ἐν δοκιμασίᾳ εὐρισκομένους ὁμοίους μας.

Ἡ κάθοδος τοῦ Προμηθέως πρὸς μετάδοσιν τοῦ φωτός πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, αἱ σχέσεις τοῦ θεοῦ Διὸς πρὸς τὴν σύζυγον τοῦ Δευκαλίωνος, αἱ πάντοτε διὰ τοῦ νόμου τοῦ Ἔρωτος πρὸς τὰς Νύμφας μεταμορφώσεις αὐτοῦ, ἡ μεταξύ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους κάθοδος τοῦ θεοῦ Απόλλωνος καί αἱ ὑπὸ αὐτοῦ ἐξυπηρέτησις τῶν ἀναγκῶν του, δέν μαρτυροῦν ὑπὲρ τοῦ ἔργου τῆς Περσεφόνης ὅτι διέπεται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ νόμου τῆς προστασίας καί βοηθείας τῆς παρεχομένης πρὸς τὰς ἀδυνάτους ψυχάς ; Ὁ αὐτὸς νόμος δι' ὅλας τὰς διασωθείσας ἀλληγορικὰς εἰκόνας τῆς Ἑλληνικῆς παραδόσεως.

Τὴν πρὸς τὰς οὐσίας τοῦ Ἄδου μίξιν τῆς Περσεφόνης διαπιστώνει ὁ θεὸς Απόλλων.

Μήπως καί ἡ διαπίστωσις αὐτὴ δὲν ἀποκαλύπτει εἰς τοὺς ἀνθρώπους τί συνέχει τὸν Ἄδην πρὸς τὸν Ὀλυμπόν ;

Τήν κάθοδον τῆς Περσεφόνης επακολουθεῖ ἡ κάθοδος τοῦ μνηστήρος τῆς Διονύσου, ὁ ὅποιος καί τίθεται εἰς διάθεσιν αὐτῆς. Τὴν θεῖαν Κόρην παρακολουθεῖ ἡ Μήτηρ αὐτῆς Δήμητρα καὶ ἀποκαλύπτει εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν καλλιέργειαν τοῦ σίτου.

Ὁ Διόνυσος ἀποκαλύπτει τὸν θεῖον χυμὸν τῆς σταφυλῆς. Ὁ σίτος καὶ ὁ οἶνος υπῆρξαν τὰ κατ' ἐξοχὴν σύμβολα τῶν μυστηρίων καὶ αὐτῶν τῶν Χριστιανικῶν. Ὑπὸ τὰ σύμβολα ταῦτα κρύπτονται αἱ μεγαλύτεροι ἐννοιαὶ αἱ ἔχουσαι σχέσιν πρὸς τὸν πνευματικὸν κόσμον ἐκ τοῦ ὁποῖου ἦλθεν ἡ θεὰ Δήμητρα καὶ ὁ Διόνυσος.

Ἐν τῇ ἐξελίξει τῶν μυστηρίων ἀπέδιδον σπουδαιότητα εἰς τὰς σχέσεις Περσεφόνης καὶ Διονύσου.

Προφανῶς πρόκειται περὶ πνευματικῶν νόμων τοὺς ὁποῖους ὁ μούμενος ἐπρεπε νὰ μάθει. Ὁ Διόνυσος ἀποκαθίσταται εἰς τὰς ἐρωτικὰς τῶν σχέσεων μετὰ τὴν Περσεφόνην καὶ διὰ τῶν σχέσεων τοῦ τούτων καθίσταται ὁ ἐλευθερωτὴς αὐτῆς λαμβάνων τὸ ὄνομα Διόνυσος Ἐλευθερεὺς.

Ὁ Ἰακχος ἐξελίσσεται εἰς Ἐλευθερέα Διόνυσον. Τούτο υπαγορεύει νὰ γίνῃ σύζυγος τῆς Περσεφόνης νὰ ἐλευθερώσῃ αὐτὴν ἐκ τῆς μίξεως αὐτῆς πρὸς τὰς οὐσίας τοῦ Ἄδου καὶ νὰ τὴν φέρῃ καὶ τὴν ἀποκαταστήσῃ μεγαλοπρεπῶς εἰς τὸν Ὀλυμπον. Εἰς αὐτὰ ὑπάρχει ἡ μεγάλη ἐννοια τῆς ἀποθεώσεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ τῆς οριστικῆς ἐγκαταλείψεως ὑπ' αὐτῆς τῶν χωρῶν τοῦ Ἄδου. Ἡ ἀντίληψις περὶ Διονύσου τοῦ ὁποῖου τὸ ἔργον εἶναι νὰ μεταφέρει τὰς ψυχὰς ἀπὸ τὰς δοκιμασίας εἰς τὴν χαρὰν καὶ εὐτυχίαν, ἐξέπεσεν δυστυχῶς εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ ἐξεληφθῆ ὡς τὸ σύμβολον τῆς οἰνοποσίας καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς ἀναισθησίας.

Τὰ μυστήρια τῆς Ἐλευσίνας υπῆρξαν τὰ θεμέλια τοῦ διαφωτισμοῦ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, τὰ υποδείξαντα εἰς αὐτὴν τὴν ὁδὸν πρὸς τὸ Φῶς τῆς σωτηρίας.

Ἡ εἰκὼν τῆς παλαιούσης πρὸς τὸ σκότος ψυχῆς διετυπώθη πλήρως, ὅπως καὶ τὰ μέσα δι' ὧν θὰ δυνηθεῖ ἐξ αὐτῶν νὰ ἐξέλθῃ νικητρία. Ἰδοὺ διατὶ οἱ μνηθέντες εἰς τὰ μυστήρια ὠμολόγησαν, ὅτι ὁ μνηθεὶς ἐν' Ἐλευσίῃν ἄνθρωπος θὰ ἀπολαύσῃ μετὰ θάνατον εὐδαιμονίας....Ἐάν τῶν μορφῶν καὶ τῶν ὄντων μήτηρ εἶναι ἡ Γῆ, διότι διαθέτει πρὸς ὀργάνωσιν αὐτῶν τὴν οὐσίαν τῆς, πατὴρ τούτων εἶναι ὁ Ἥλιος, διότι ἀνευ τοῦ Φωτὸς αὐτοῦ οὐδὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ὀργανωθεῖ οὐδὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ζῆσει. Ἄνευ τοῦ Φωτὸς τοῦ Ἥλιου ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμὸς δὲν θὰ υπῆρχεν καὶ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ δὲν θὰ εἶχεν μέσον ἐκδηλώσεως τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς.

Ὁ Ἥλιος εἶναι ὁ πατὴρ τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ καὶ ὁ συντηρητὴς αὐτοῦ διὰ τοῦ Φωτὸς τοῦ καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ ἀνθρώπινον γένος οφείλει νὰ γνωρίζει νὰ ἀπευθύνῃ πρὸς αὐτὸν ἐλικρινῆ χαιρετισμὸν.

Ὅθεν ἡμεῖς, ἄς ἀπευθύνωμεν πρὸς αὐτὸν χαιρετισμὸν, πρὸς τὸν φωτοδότῃν τοῦ κόσμου, πρὸς τὸν διαλύοντα ὅλα τὰ σκότη, πρὸς τὸν φέροντα πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου τὴν γλυκύτητα καὶ τὴν χαρὰν τῆς ζωῆς.

Λευκὴ εορτὴ εἰς τὴν Ἐλευσίνα τὸ ἔτος 1923

Σπυρίδων Νάγος